

WERELDKAMPIOENEN

Zagallo

Beckenbauer

Wereldkampioen als speler en als trainer, het is tot op heden slechts twee personen gegeven. Mário Zagallo en Franz Beckenbauer. Maar beiden ondernamen nog meer, Zagallo was nog twee periodes coördinator en assistent-bondscoach voor Brazilië, Beckenbauer was voorzitter van het organisatiecomité dat het WK van 2006 naar Duitsland haalde en de basis legde voor het succesvolle toernooi. Twee fenomenen die een belangrijk deel vormen van de WK-geschiedenis van de twee succesvolste landen in de historie.

Mário Zagallo (9 augustus 1931), *Velho Lobo* (de oude wolf), ook wel de professor genoemd vanwege zijn tactisch inzicht en indrukwekkende verschijning op de trainersbank. Speler, trainer, assistent en technisch directeur.

Zagallo komt in 1948 bij America te spelen en in 1950 verhuist hij naar Flamengo. In die periode zit hij in militaire dienst en is in die hoedanigheid beveiliging in het Maracana tijdens het WK van 1950. Zagallo is op 16 juli 1950 erbij als zich het grootste drama in de geschiedenis van het Braziliaanse voetbal voltrekt. Brazilië verliest een vrijwel zekere wereldtitel aan Uruguay. Hij zegt daar later over dat hij het gevoel had dat hij bij de grootste begrafenis uit zijn leven was.

Bij Flamengo leert de kleine dribbelaar Zagallo van de Paraguayaanse coach Manuel Freitas Solich dat hij zijn gepingel moet bewaren voor het moment dat het echt nodig is. Begin 1958 vertrekt Zagallo naar Botafogo. Dat blijkt een belangrijke stap want in een team met Nilton Santos, Didi en Garrincha. Hij komt in beeld van bondscoach Vicente Feola en hij debuteert vlak voor het WK van 1958 op 26-jarige leeftijd bij de Braziliaanse ploeg. Hij is een kleine technische linksbuiten die dan inmiddels ook bekend staat om zijn noeste arbeid. El Lobo speelt als een van de weinigen alle wedstrijden op dat WK in Zweden. De manier waarop hij de linksbuitenpositie invult geeft de sterspelers waaronder Pelé meer vrijheid. Daar waar veel Braziliaanse clubs nog in een 4-2-4 formatie spelen kan Feola in een 4-3-3 spelen. Bij balverlies zakt Zagallo terug en blijven er drie aanvallers over. Hij zegt daarover tegen Ernest Landheer in *God is een Braziliaan: 'Mijn spel lokte die tactische revolutie uit door de manier waarop ik mijn linksbuitenpositie invulde. Feola heeft me nooit gevraagd zo te spelen. Hij liet me daar vrij in. Maar Feola erkende wel dat mijn manier van spelen het team beter maakte. We verrasten in 1958 de voetbalwereld met ons 4-3-3 systeem.'* De ploeg waarin Pelé en Garrincha gloriëren pakt de eerste Braziliaanse wereldtitel door het thuisland met 5-2 te kloppen. Zagallo scoort de vierde treffer.

Ook op het volgende wereldkampioenschap in Chili scoort Zagallo een treffer. Nu echter de openingstreffer in de eerste wedstrijd tegen Mexico. Brazilië pakt weer de wereldtitel ondanks diverse tegenslagen, zoals het wegvallen van Pelé na de tweede groepswedstrijd.

In 1965 krijgt Zagallo op 34-jarige leeftijd een aanbod van Botafogo om direct na zijn actieve loopbaan het trainerschap te aanvaarden. Het wordt een daverend succes. In 1967 en 1968 pakt Botafogo onder zijn leiding zowel het lokale kampioenschap van de staat Rio de Janeiro en in 1968 de Taça Brasil, de Braziliaanse beker. De Braziliaanse bond heeft dat in gedachten als ze enkele maanden voor het wereldkampioenschap van 1970 João Saldanha aan de kant zetten. Er zijn diverse verhalen over de reden daarvan maar feit is dat Saldanha en Pelé niet

heel goed matches. Zagallo maakt bij zijn entree meteen aan O Rei duidelijk dat hij als eerste op het wedstrijdformulier komt te staan.

Verder verandert hij het concept van het 'ouderwetse' 4-2-4 in 4-3-3. Hij durft het aan om tegen de heersende opinie in Tostão en Pelé samen in een elftal op te stellen. Oorspronkelijk zijn beiden een nummer 10 bij hun club maar Zagallo weet Tostão zo ver te krijgen om als diepste spits te fungeren. Zo wordt El Lobo de schepper van The Beautiful Team. Mexico 1970 wordt een waterscheiding in de voetbalgeschiedenis. Het romantische tijdperk wordt magistraal afgesloten.

De Goddelijke Kanaries spelen altijd aanvallend en zo soms horen daar enorme defensieve blunders bij. Maar Brazilië in 1970 speelt om zoveel mogelijk doelpunten te scoren. Voor de finale tegen het catenaccio van Italië verdedigt Zagallo zijn speelwijze op de vraag of het niet te overwegen zou zijn om een of twee wijzigingen aan te brengen. *'Welnee, de ploeg is een eenheid, men vergeeft elkaars zwakheden. Bovendien, ik heb absoluut geen betere verdedigers'*, zo tekent De Volkskrant op. Er wordt inderdaad weer een defensieve blunder gemaakt maar Brazilië scoort zelf vier keer en brengt de voetbalwereld in euforie met het definitief veroveren van de Jules Rimet cup.

In 1974 is Zagallo ook nog trainer van de Kanaries maar de ploeg ontbeert de kwaliteit om te wedijveren met die van vier jaar eerder. Toch komt Brazilië dichtbij de finale. Het verrassende Nederland is na een stevige strijd in de beslissende wedstrijd tijdens de tweede ronde-groep net iets sterker. De Brazilianen kunnen het verlies niet dragen en misdragen zich gruwelijk. Zagallo zal de daaropvolgende 16 jaren afwisselend in Brazilië en de Arabische wereld clubteams onder zijn hoede hebben. Ondertussen blijft de wereldtitel van 1970 de laatste voor de Goddelijke Kanaries.

In 1991 treedt hij weer in dienst van de Braziliaanse bond (CBD), ditmaal als assistent van Carlos Alberto Pereira. Pereira maakte in 1970 als fitnesstrainer deel uit van de staf van de Seleção. Hij haalt nu op zijn beurt Zagallo bij zijn staf omdat de druk om na 24 jaar weer wereldkampioen te worden enorm is. En El Lobo brengt zijn ervaring in door voortdurend met spelers en trainer te praten. Het is tekenend dat de hoofdtrainer Pereira de credits voor de wereldtitel

van 1994 in de Verenigde Staten voor een deel bij Zagallo legt.

In 1998 is Zagallo zelf weer hoofdtrainer en hij bereikt weer de finale. In Frankrijk krijgt hij op de dag van de finale echter te maken met de epileptische aanval van sterspeler Ronaldo. Het is zo'n surrealistische dag, daar kan zelfs een ervaren rot als Zagallo geen wending aan geven. De Braziliaanse ploeg is dusdanig van slag dat het kansloos is tegen de in eigen huis gebrande Fransen. Eind 2002 nadat Brazilië voor de vijfde keer wereldkampioen is geworden is hij na het vertrek van Scolari nog één duel bondscoach van de Seleção Canarina.

Als speler is hij een van de velen en als trainer is hij het tactisch brein die vooral ook vaart op de talenten in zijn ploeg. Maar naarmate de prijzen uitblijven wordt de winnaar Zagallo een mystiek figuur, een talisman, waarvan men zich in Brazilië realiseert dat hij bij vier van de vijf wereldtitels betrokken is geweest.

Franz Beckenbauer (11 september 1945), *Der Kaiser* (de keizer), gracieus, maar onverbiddelijk. Een zondagskind, alles wat hij aanraakt lijkt in goud te veranderen. Speler, trainer en voorzitter van het WK-organisatiecomité 2006.

Hij begint als kleine jongen te spelen bij het kleine SC 1906 München. Op 14-jarige leeftijd is de talentvolle jongen toe aan een grotere club. Het destijds grote 1860 München dingt naar zijn gunsten maar tijdens een wedstrijd tegen die Löwen krijgt de jonge Beckenbauer een klap van een tegenstander. Hij besluit terstond dat hij naar de andere club in München gaat, Bayern. De rest is geschiedenis, onder zijn aanvoering groeit Bayern München uit tot een topclub met midden jaren zeventig drie Europacups op rij (1974-1976) als climax.

Internationaal is hij dan al lang doorgebroken. In 1966 verschijnt hij als 20-jarige jongeling op het WK in Engeland met een West-Duitse ploeg waarin topspelers als Uwe Seeler, Helmut Haller en Karlheinz Schnellinger. Beckenbauer speelt fenomenaal, dribbelt en soleert, èn groeit uit tot een van de beste spelers van het toernooi. Hij scoort bovendien vier prachtige doelpunten waarvan een afstandsschot in de halve finale tegen de Sovjet-Unie. De jonge Münchener heeft een belangrijk aandeel in het

bereiken van de finale. Op Wembley krijgt hij van Helmut Schön de opdracht om de Engelse spelmaker Bobby Charlton te bewaken terwijl de ervaren middenvelder van Manchester United omgekeerd dezelfde opdracht krijgt van Alf Ramsey. Engeland verovert de wereldtitel maar de vraag blijft hangen wàt als Beckenbauer zijn eigen spel had kunnen spelen.

Vier jaar later is de rol van Beckenbauer al iets behoudender. Maar in de zinderende kwartfinale tegen Engeland pakt hij toch weer een belangrijke rol. In de 67e minuut scoort hij de aansluitingstreffer 1-2 en houdt de Duitsers in de race. Het blijkt de basis voor een West-Duitse come-back; 3-2. In de wedstrijd van de eeuw tegen Italië groeit Beckenbauer ook nog uit tot symbool van West-Duitse onverzettelijkheid. Hij speelt het slot van de wedstrijd met een mitella nadat hij bij een dreigende doorbraak ruw onderuit is gehaald. De wedstrijd gaat verloren en zonder der Kaiser pakt West-Duitsland wel nog de derde plaats. Beckenbauer is inmiddels een libero, een positie die hij opnieuw definieert. Beckenbauer regisseert een wedstrijd van achteruit en schuift in als daar ruimte voor is. En altijd keizerlijk, voor het vuile werk heeft hij een voorstopper van het kaliber Georg 'Katze' Schwarzenbeck. In dagblad De Tijd zegt hij na de verloren halve finale tegen Italië: *'Ik speel het liefst als libero. (...) In de Bundesliga komt er negentig minuten lang een mannetje op je tenen lopen. En als er iets is wat ik haat dan is het dat. Ik kan er niet tegen. Ik wil voetballen en niet knokken.'*

Met het waarschijnlijk best voetballende West-Duitse elftal uit die periode wordt in 1972 wel de Europese titel gepakt in Brussel. Maar in 1974 telt allèèn de wereldtitel. Het toernooi begint echter bijzonder matig. In de eerste groepswedstrijd wordt dankzij een afstandsschot van Breitner een krappe 1-0 zege behaald. In het tweede duel wordt weliswaar met 3-0 gewonnen van Australië maar het publiek in Hamburg ziet tegen het nietige voetballand een worstelende Mannschaft. De 3-0 wordt al in de 53e minuut gescoord en daarna gebeurd er niets meer. De ploeg wordt uitgefloten. Beckenbauer kan zijn irritatie niet inhouden en hij reageert op het publiek, eerst door wegwerpgebaren en later spuugt hij ook richting de tribunes. Hij maakt een dag later snel zijn excuses. De tweede ronde is weliswaar bereikt maar een pijnlijke nederlaag in het slotduel tegen de DDR zorgt voor een

echte crisis. Helmut Schön weet het even niet meer en der Kaiser pakt de aanvoerdersrol en zet de lijnen uit.

In de tweede ronde begint het gewijzigde elftal weer te draaien en de Mannschaft bereikt de finale dankzij drie overwinningen tegen respectievelijk Joegoslavië (2-0), Zweden (4-2) en Polen (1-0). In München is het sterke Nederland tegenstander en zelfs als Oranje binnen 2 minuten na de aftrap via een strafschop op voorsprong komt raakt de regisseur Beckenbauer niet in paniek. Vol overtuiging zet hij de lijnen uit en de West-Duitse ploeg trekt zich daaraan op en weet de wedstrijd nog voor de rust te kantelen. In de 2e helft knokt West-Duitsland zich naar de wereldtitel. Als Beckenbauer een Nederlandse voorzet tot corner kopt zegt de Duitse ARD-verslaggever Rudi Michel: *'Das ist er Estheet der in dieser Weltmeisterschaft auch noch das kämpfen gelernt hat.'* (Dit is de estheet die tijdens dit wereldkampioenschap ook nog heeft leren knokken).

Na de verloren EK-finale in 1976 tegen Tsjecho-Slowakije en de ontmanteling van het grote Bayern-team vertrekt Beckenbauer naar de Verenigde Staten. Hij gaat spelen bij New York Cosmos, waar hij het eerste jaar in een elftal komt met Pelé en Carlos Alberto. Later voegen zich ook Johan Neeskens en Wim Rijsbergen bij de Cosmos. In 1980 komt HSV-manager Günther Netzer op het idee om der Kaiser naar Noord-Duitsland te halen. In Hamburg speelt hij twee jaar en sluit zijn voetballoopbaan in 1982 af met de Duitse titel. Hij stopt met zijn actieve carrière met de bedoeling om, in ieder geval voorlopig, niet terug te keren in het voetbal. Maar tot ieders verbazing en waarschijnlijk ook die van Beckenbauer zelf is hij twee jaar later trainer van het West-Duitse elftal.

Na het ehech op het EK 1984 en het ontslag van Jupp Derwall komt de West-Duitse voetbalbond (DFB) bij Beckenbauer of hij de leiding over de Mannschaft wil overnemen. Aangezien der Kaiser geen trainersdiploma bezit mag hij niet officieel Bundestrainer worden maar krijgt hij de titel Teamchef. Beckenbauer heeft in Horst Köppel, Holger Osieck en Berti Vogts altijd een 'geschoolde' assistent naast zich.

Het wereldkampioenschap in Mexico wordt ondanks de finaleplaats geen doorslaand succes. De Mannschaft worstelt zich door de eerste ronde, komt met de schrik vrij tegen Marokko in de achtste finale

door een late treffer van Matthäus en bereikt de laatste vier van het toernooi pas na een strafschoppenserie tegen gastland Mexico. Er is voortdurend strijd binnen de selectie, met name tussen de blokken van Bayern en FC Köln. Reservedoelman Uli Stein is niet tevreden met zijn rol en rebelleert. Beckenbauer stuurt hem resoluut terug in die Heimat.

In de halve finale begint het spel te lopen en Europees Kampioen Frankrijk wordt eenvoudig met 2-0 aan de kant gezet. In de finale toont de Mannschaft een zelfs voor Duitse begrippen ongekende veerkracht door een 2-0 achterstand in het laatste kwartier weg te poetsen, door treffers van Rummenigge en Völler. Maar vlak na de gelijkmaker scoort Argentinië toch nog de winnende treffer.

De blik gaat al snel naar het EK dat in 1988 in eigen land werd georganiseerd. In de halve finale lopen West-Duitsland en Beckenbauer echter tegen een van de pijnlijkste nederlagen aan. Het betere Nederlands elftal wint in de laatste minuut door een treffer van Marco van Basten. Tot ieders verbazing erkent hij ruimhartig zijn meerdere in de ploeg van Michels. Na de wedstrijd gaat hij de spelersbus van Nederland in en feliciteert de spelers en staf van Oranje en wenst hen succes in de finale. Een keizerlijk gebaar op een voor hem zeer moeilijke avond.

Het zorgt mogelijk voor nog meer vastberadenheid op weg naar het WK van 1990. West-Duitsland schiet uit de startblokken en kwalificeert zich gemakkelijk voor de achtste finales. Na de eerste ronde betiteld opinieblad *Der Spiegel* de West-Duitse ploeg als *Gesamtbeckenbauer* (Totaalbeckenbauer). Het is alsof ieder deel van zijn persoonlijkheid en zijn vaardigheden bij een speler van de selectie zijn ondergebracht. *‘Matthäus praat met hetzelfde kinderlijke, stompzinnige gewauwel en zijn preciese passes over 40 meter. Klinsmann personifieert het jeugdige, de enigszins stekelige charme. Augenthaler de Beierse koppigheid van Beckenbauer. Hässler jongleert met de bal, zoals ooit alleen Franz deed, de mooie Thomas Berthold draagt zijn norse arrogantie.’*

In de achtste finale speelt West-Duitsland weer ijzersterk en klopt in een beladen duel Europees Kampioen Nederland met 2-1. Een week later laat de ploeg het echter afweten in de kwartfinale tegen

Tsjecho-Slowakije. Het wordt een magere 1-0 door een penalty van Matthäus. De Teamchef laat in woord en gebaar zijn afkeuring blijken voor het oog van de hele wereld. In de kleedkamer brandt hij zijn team helemaal af en schopt tegen alles wat voor zijn voeten komt. Maar enkele minuten later houdt hij een genuanceerd verhaal voor de camera's van de ARD. Een keizer behoudt zijn waardigheid. Het werkt wel want de Mannschaft speelt zowel in de halve finale tegen Engeland als in de finale tegen Argentinië uitstekend. Het is geen wonderploeg maar de door Beckenbauer samengestelde selectie is goed voor de derde wereldtitel. Als een keizer loopt Beckenbauer na de wedstrijd over het veld, in gedachten verzonken. *Der Kaiser von Rom.*

Het is ook zo'n beetje het einde van zijn trainersloopbaan, Beckenbauer helpt zijn vriend Bernard Tapie bij Olympique Marseille en zijn geliefde Bayern München nog voor korte periodes maar dan treed hij toe tot het presidium van de Beierse club. In 1998 komt daar de voorzittersrol voor het Duitse WK-bid van 2006 bij. Beckenbauer reist de hele wereld over en het nieuwe herenigde Duitsland wint de strijd in juli 2000 met slechts één stem verschil van Zuid-Afrika.

Na het binnenhalen van het wereldkampioenschap gaat Beckenbauer het organisatiecomité leiden. En ook dan lijkt alles mee te zitten. Het toernooi wordt een doorslaand succes, een maand lang schijnt alleen de zon, de Fan-pleinen zijn kleurig, supporters lopen door elkaar, het voetbal is onderhoudend en positief en die Mannschaft speelt na jaren van malaise modern een attractief. Een zomersprookje. Maar te midden van de onthullingen van corruptie bij de FIFA in 2015 wordt dat imago bevlekt. Beckenbauer weigert vragen van de nieuw opgerichte Ethische commissie van de FIFA te beantwoorden. Hij wordt door de wereldvoetbalbond geschorst en mag niet als hoogwaardigheidsbekleder op het WK in Brazilië verschijnen. Beckenbauer komt er dan nog mee weg, onaantastbaar als hij is. Simpel omdat hij Beckenbauer is, *Lichtgestallt* (lichtend voorbeeld). En als er dan een stormpje opsteekt maakt hij zich op quasi-nonchalante manier er vanaf. Als er berichten over een onwettig kind opduiken zegt Beckenbauer: *‘Zo'n misdaad is dat nou ook weer niet. Onze lieve Heer is blij met ieder kind.’*

Maar dit is geen kleine affaire. Der Spiegel trekt de constructie rondom het WK-bid van 2006 boven tafel. Aangaande een bedrag van 6,7 miljoen euro dat een vreemde weg aflegt via allerlei rekeningen hangt de geur van omkoping. Beckenbauer weigert op de zaak in te gaan. Plotseling zijn de praatjes voorbij. De steun brokkelt af. Alleen een hard kern Bayer, oude compagnons als Breitner en Hoeness en zijn protegé Matthäus springen nog in de bres voor der Kaiser. Zelfs de BILD Zeitung houdt het na een decennialange samenwerking voor gezien. Op 72-jarige leeftijd staat de keizer zonder kleren.

Uit: Tragiek & Triomf, de geschiedenis van de wereldkampioenschappen voetbal 1930-2018, John Swelsen. Lecturium Uitgeverij, 2018.

